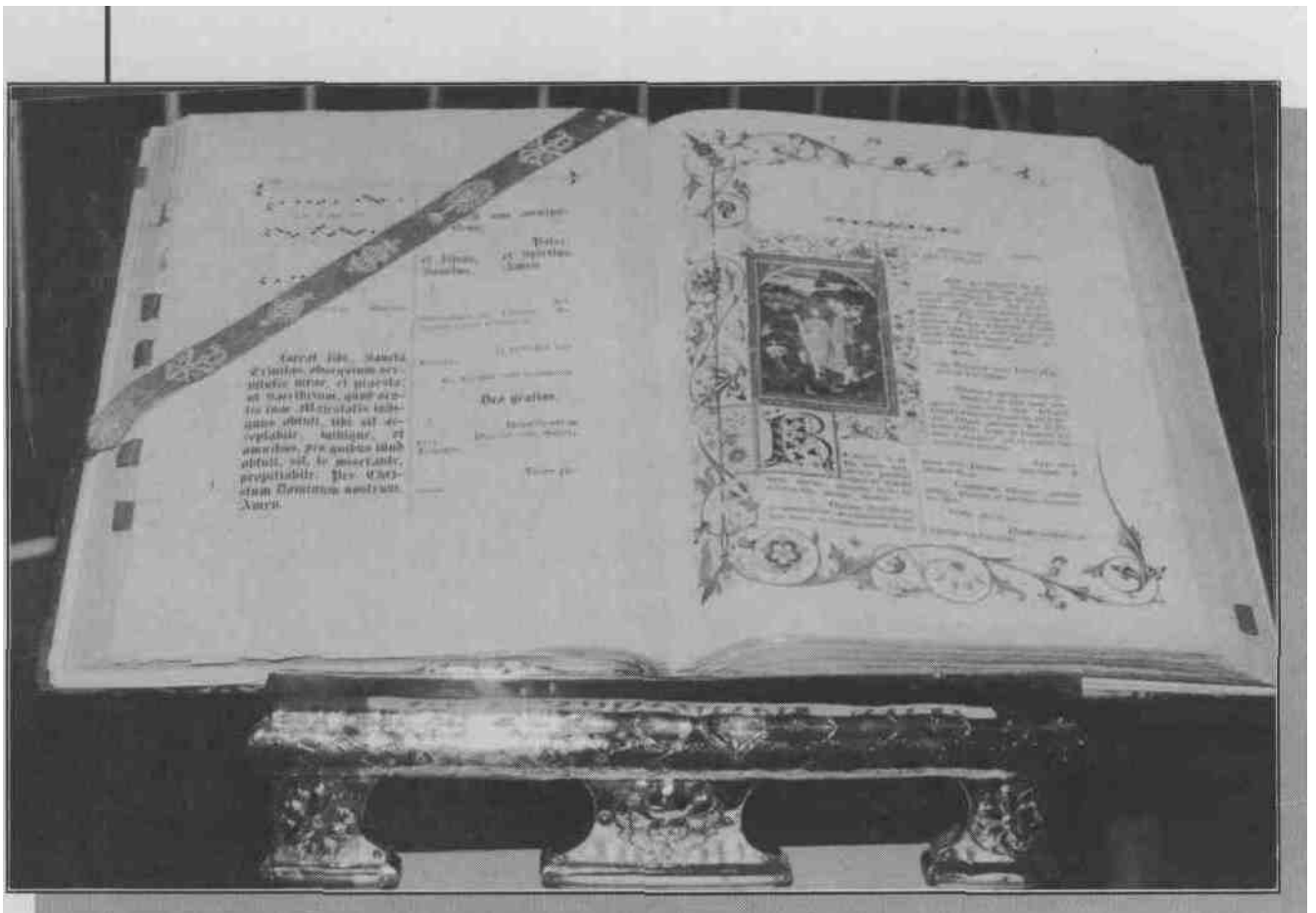

De Proostkroerier

10e jaargang nr. 4 - december 1995

Missaal op zilveren standaard

Historische Vereniging "De Proosdijlanden"

De Proostkoerier

10e jaargang no. 4
december 1995
ISSN 1383-6412

Redactie-commissie:

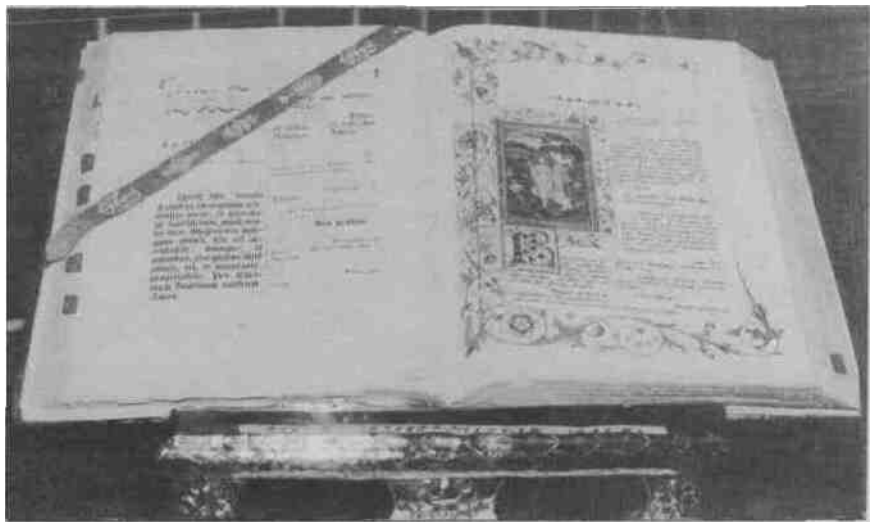
A. Hagen
J.P.M. Toll
F.J. de Wit

Redactie-adres:

J.P.M. Toll
Conincksmeer 20
3645 WG Vinkeveen
tel. 0297-264422

Afdeling bibliotheek & documentatie:

vacant

BIJDEVOORPLAAT:

In de pastorie van de H. Hartkerk in Vinkeveen wordt een aantal oude liturgische boeken bewaard die tijdens de eredienst gebruikt werden.

Het beslag van dit missaal is door een onbekende edelsmid gemaakt, eind 18e eeuw. Het is van zilver, gegoten en gedreven.

Het missaal ligt op een lessenaar, gemaakt door Christiaan Warenberg (Amsterdam, 1713). Het is van eikehout, beslagen met gedreven en gegraveerd zilver en rood fluweel. De lessenaar staat op zes met bloemen versierde poten. Elders in deze Proostkoerier staat een artikel over de schatten van de H. Hartkerk.

INHOUDSOPGAVE

pag artikel

- 3 Van de voorzitter
- 3 Welkom nieuwe leden
- 4 Verslag ledenvergadering I
- 5 Verslag ledenvergadering II
- 6 Raadhuis
- 7 Het recht van de dertiende penning IV
- 10 Amstel, Drecht en Kromme Mijdrecht
- 13 Het kunstbezit van de parochie van de H. Hartkerk in Vinkeveen
- 15 Herinneringen van dokter Van den Berg
- 16 Verschrijvingen in namen
- 17 Tentoonstelling Willibrord en het begin van Nederland
- 18 Van Zuwe tot Rondweg
- 21 Afscheid

De verantwoording voor de inhoud van de artikelen berust bij de auteur.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen zonder toestemming van de redactie is niet toegestaan.

GOEDE WENSEN

"Het Bestuur wenst alle leden met hun gezinnen goede feestdagen en een voorspoedig en gezond 1996."

INLEVERDATUM PROOSTKOERIER

De sluitingsdatum kopy voor de eerstvolgende aflevering is:
dinsdag 13 februari 1996.

Van de voorzitter

VEENMUSEUM

Maandag 16 oktober j.l. was voor een ieder in de gemeente De Ronde Venen, die zich inzet voor het behoud van de plaatselijke cultuur en historie, een gedenkwaardige dag. In een gezamenlijke vergadering van het bestuur van de Stichting "Op Hoop van Zegen" en de Historische Vereniging "De Proosdijlanden" werd het voorlopig bestuur van de in oprichting zijnde nieuwe museumstichting geïnstalleerd.

Wij zijn verheugd dat de besprekingen tot dit resultaat hebben geleid en dat het museum hierdoor in stand kan blijven. Wij zijn dankbaar dat onze vereniging daaraan een bijdrage heeft kunnen leveren.

Het nieuwe bestuur heeft zijn werkzaamheden inmiddels aangevangen, maar dat wil niet zeggen dat onze vereniging nu niets meer te maken heeft met het museum. Wij dienen ons in te blijven spannen voor dit museum door een werkzaam aandeel te hebben in de oprichting en inrichting van een oudheidskamer in het St. Anthoniushuis, dat bovendien na verloop van tijd onze thuisbasis zal gaan worden. In de installatievergadering heeft het bestuur zijn medewerking daarvoor toegezegd.

MART KROON

Gedurende enige jaren heeft de heer Mart Kroon deel uitgemaakt van het bestuur van onze vereniging. Hij had daarin zitting namens de Stichting "Op Hoop van Zegen". Wij hebben op zeer prettige wijze

met hem kunnen samenwerken en hij is ons bijzonder van dienst geweest bij zaken die het museum betroffen. Nu er echter een nieuwe stichting voor het Veenmuseum is geïnstalleerd heeft hij gemeend zijn bestuursfunctie te moeten neerleggen.

Mart, van harte bedankt. Het was ons een groot genoegen met je te mogen samenwerken.

De voorzitter,

P.C. Grundmann

UITNODIGING

Bij het begin van het jaar is het gebruikelijk dat wij een nieuwjaarsbijeenkomst voor de leden organiseren.

De bijeenkomst in 1996 zal worden gehouden op:

woensdag 10 januari 1996 des namiddags te 20.00 uur in het "Prinsenhuis", Prinses Wilhelminalaan 31 te Mijdrecht.

Wij kunnen elkaar daar in een ongedwongen sfeer ontmoeten en nieuwjaarswensen uitwisselen.

Bovendien zal er dan een videofilm worden vertoond met beelden van oud-Mijdrecht. Wij nodigen u van harte uit deze bijeenkomst bij te wonen en uw aanwezigheid zullen wij zeer op prijs stellen,

WELKOM AAN NIEUWE LEDEN

Hoewel niet zo spectaculair heeft ook het afgelopen kwartaal opnieuw een groei van het ledenbestand te zien gegeven. Met vreugde kunnen wij daarom de onderstaande nieuwe leden verwelkomen.

J.C. Bakker	Mijdrecht
J.G.M. Honkoop	Vinkeveen
J.N. Winkel	Mijdrecht

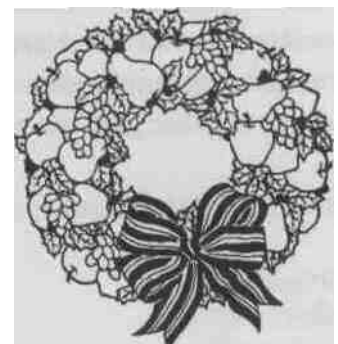
Allen "VAN HARTE WELKOM" in onze vereniging.

NIEUWJAARSBUEENKOMSTEN

Zoals elk jaar zal de vereniging zich ook in 1996 presenteren op de Nieuwjaarsbijeenkomst van de gemeente en maatschappelijke organisaties in het Dorpscentrum "Willisstee" te Wilnis.

Deze bijeenkomst wordt gehouden op vrijdag 5 januari 1996 vanaf 19.30 uur,

Onze vereniging organiseert ter gelegenheid van de intrede van het jaar 1996 een Nieuwjaarsbijeenkomst in het "Prinsenhuis". Voor bijzonderheden zie elders in dit blad.

VERSLAG LEDENVERGADERING I

Verslag van de gehouden ledenjaarvergadering op maandag 6 november 1995 in het Prinsenhuis te Mijdrecht.

Aanvang 20.00 uur.

Aantal aanwezigen leden, inclusief bestuursleden: 42.

Afwezig met kennisgeving: dhr. E.H. Bussche, dhr. J.C. Dalmeijer, dhr. R.H. Engel, dhr. H.G. Lefers, mevr. H. Moria, dhr. J. Pothuizen, dhr. F.J. de Wit

De heer P.C. Grundmann, voorzitter heet iedereen hartelijk welkom.

VERSLAG

Het verslag van de ledenvergadering van 11 mei 1995 wordt goedgekeurd en vastgesteld.

MEDEDELINGEN

1. De werkgroep "genealogie" heeft ook dit winterseizoen weer een cursus paleografie georganiseerd. De cursus is bedoeld om akten te kunnen lezen, welke geschreven zijn in het oud Nederlandse schuinschrift. Gerechtsakten welke betrekking hebben op onze regio, dienen als les- en oefenmateriaal.
2. Op maandag 16 oktober is een voorlopig bestuur geïnstalleerd voor het Veenmuseum te Vmkeveen. Dit voorlopige bestuur gaat statuten voorbereiden voor een nieuwe stichting voor het beheer van het Veenmuseum. De vereniging heeft een goede bijdrage kunnen leveren aan het voortbestaan van het museum.
3. Het bestuur heeft het initiatief genomen om de naburige historische genootschappen en verenigingen in de regio Noord West Utrecht uit te nodigen voor een overleg, om elkaars mening te horen over het oprichten van een regionale stichting voor monumentenwacht. De inmiddels ingekomen reacties zijn positief.

KASCOMMISSIE

De kascommissie, bestaande uit de heer H. Kuiper en mevrouw S. van Meerlandt, stelt voor de penningmeester, mevrouw B. van Tol-Burgers, met een applaus te dechargeren en tevens te complimenteren voor de duidelijke administratie en de veelheid van overzichten. Kas- en bankcontrole vertonen geen afwijkingen, tellingen kloppen. Kosten van bestuursleden worden niet altijd aan de vereniging doorberekend.

Opmerking. Kasvoorschotten gelijk laten lopen met de jaarrekening.

Aanbeveling. Computeruitdraai met uitsplitsingen, kostentoe wijzigen eenvormig maken. Kascommissie bedankt. De kascommissie voor controle van het boekjaar 1995 wordt benoemd: Mevrouw S. van Meerlandt en de heer H. Kuiper.

STATUTENWIJZIGING.

Aangezien voor de wijziging van de statuten 2/3 van het aantal leden aanwezig moet zijn, ca. 300, en er in totaal 42 leden aanwezig zijn, is er onvoldoende quorum om de statuten te wijzigen.

De voorzitter stelt voor de vergadering te sluiten en het agendapunt "statutenwijziging" te behandelen in een volgende vergadering, evenals te overige agendapunten. Voorstel voor een volgende vergadering, maandag 6 november 1995, aanvang 20.30 uur. De vergadering gaat accoord. De vergadering wordt gesloten.

Vastgesteld in de ledenvergadering van:

P.C. Grundmann
Voorzitter

PA. van Golen
Secretaris

VERSLAG LEDENVERGADERING II

Verslag van de gehouden leden-jaarvergadering op maandag 6 november 1995 in het Prinsenhuis te Mijdrecht.
Aanvang 20.30 uur.

Aantal aanwezigen leden, inclusief bestuursleden: 42.

Afwezig met kennisgeving: dhr. E.H. Bussche, dhr. J.C. Dalmeijer, dhr. R.H. Engel, dhr. H.G. Lefers, mevr. H. Moria, dhr. J. Pothuizen, dhr. F.J. de Wit

De heer P.C. Grundmann, voorzitter heet iedereen hartelijk welkom.

STATUTENWIJZIGING

De wijziging van de statuten is noodzakelijk om deze aan te passen aan de eisen die het nieuwe Burgerlijk Wetboek aan o.a. verenigingen en stichtingen stelt

De bestaande statuten waren inmiddels ook alweer ruim tien jaar oud. Dus is ook van de gelegenheid gebruik gemaakt enkele onvolkomenheden uit de bestaande statuten aan te passen, e.e.a. in overleg met de notaris.

Het concept van de nieuwe statuten en het nieuwe huishoudelijke reglement hebben enkele weken ter inzage gelegen in de studie-zaal van het Gemeente-archief te Mijdrecht. Een aantal leden hebben van deze gelegenheid gebruik gemaakt om de statuten door te nemen.

De leden krijgen gelegenheid om vragen of opmerkingen te maken over de concept statuten.

De ledenvergadering gaat unaniem en met applaus akkoord met de nieuwe statuten en het huishoudelijke reglement.

RONDVRAAG

Mevrouw Van Meerlandt heeft geconstateerd bij controle van de administratie, dat de produktiekosten van de Proostkoerier drie-kwart van de inkomsten van de vereniging gebruikt. Zij vindt dit onevenredig veel. Zij adviseert het bestuur om uit te zien naar mogelijkheden om de kosten te verlagen, of anders de contributie te verhogen. Nu blijft er voor andere activiteiten onvoldoende geld over.

De heer Bierman heeft geconstateerd dat bij de laatst gehouden opgravingen twee onbekenden met apparatuur het opgravingsveld liepen af te zoeken. Hij vraagt of het bestuur maatregelen kan nemen om dit in het vervolg te voorkomen. De vereniging heeft licentie om archeologisch onderzoek te doen. De Politie moet gevraagd worden de archeologische inbrekers te verwijderen.

Tweede vraag: Als het Dr. v.d. Berg-huis toch gesloopt gaat worden, heeft de vereniging de mogelijkheid om de versieringen in de vorm van stervormige muurankers en andere antieke versieringen te verwerven?. Helaas niet. Deze gaan met de overdracht van het pand in eigendom over naar de nieuwe eigenaar. Een aantal versieringen, o.a. de kinderkopjes van de deuren zijn echter al gestolen.

De rondvraag wordt beëindigt. De voorzitter maakt aan de vergadering bekend dat de heer Mart Kroon in de laatste bestuursvergadering heeft bedankt als bestuurslid. De heer Kroon had in het bestuur de functie van brug tussen het bestuur van de Stichting Op Hoop van Zegen te Vinkeveen (het Veenmuseum) en de Historische vereniging. Nu het voorlopige bestuur is geïnstalleerd voor een nieuwe stichting voor het Veenmuseum acht hij het de goede tijd om zich terug te trekken als bestuurslid.

Mart Kroon hartelijk dank voor jouw steun en inzet.

Niets meer aan de orde zijnde besluit de voorzitter de vergadering.

Na de pauze volgde een familie-film uit het jaar 1965. Een trouwdag in Mijdrecht. Leuke plaatjes van in onbruik geraakte gewoonten en auto's in een Dorpsstraat die er uit zag in termen van: "Oh ja, wat is dat veranderd, ik wist het bijna al niet meer".

Vastgesteld in de ledenvergadering van:

P.C. Grundmann
Voorzitter

P.A. van Golen
Secretaris

Cursus lokale en regionale geschiedenis voor beginners

Hoe leefden de mensen vroeger in de plaats waar u woont? Wat voor werk deden ze, wat deden ze in hun vrije tijd? Hoe gingen ze met elkaar om? Bent u nieuwsgierig naar de antwoorden op deze andere vragen naar het verleden en wilt u daar een onderzoekje naar doen?

De Stichting Stichtse Geschiedenis en het Gemeentearchief De Ronde Venen/Abcoude organiseren een cursus 'lokale en regionale geschiedenis'. De cursus, die plaatsvindt in het archief in Mijdrecht is bedoeld voor mensen die belangstelling hebben voor de geschiedenis van de eigen plaats of wijk en graag ervaring zouden willen opdoen met het zelf uitvoeren

van historisch onderzoek. Voorkennis is absoluut niet vereist. Op 5 woensdagavonden gaan we aan de hand van originele bronnen aan de slag. Samen met uw medecursisten werkt u een voorbeeldonderzoek uit naar armoede in de vorige eeuw. U leert daardoor hoe u een onderzoek opzet en organiseert, hoe archieven werken en hoe u daar de gewenste informatie vindt en tenslotte krijgt u tips hoe u de gevonden informatie tot een leuk verhaal of artikel kunt bewerken.

De cursus start op woensdag 28 februari 1996 om 19.30 uur. De kosten bedragen f 90,—. Bij de cursus behoort een syllabus. Voor meer informatie en opgave kunt u contact opnemen met

*Stichting Stichtse Geschiedenis,
Mariaplaats 23,
3511 LK Utrecht,
tel. 030-34 38 80*

Raadhuis

In december 1975 viel het oude Mijdrechtse raadhuis aan de slopershamer ten offer. Een van de burgers die zich hier tegen fel verzette was dokter Van den Berg. De Mijdrechtenaar J. Th. Verboom protesteerde in deze Sinterklaas-tijd op de volgende dichterlijke wijze:

"Zie ginds komt de sloper in Mijdrecht al aan

Hij zal van ons raadhuis geen stuk laten staan

Hoe gaat er de moker al op en al neer

Hoe trillen de muren al heen en al weer

Oh lieve St. Nicolaas, ik vraag in mijn schoen

Laat de Mijdrechtelingen er iets tegen doen!"

Het recht van de dertiende penning IV

door Hans Toll

In de vorige drie artikelen over de dertiende penning in de Proostkoerier is het begrip 'handwissel' besproken en twee oorkondes waarin deze handwissel ter sprake kwam. In de vorige aflevering heb ik de dertiende penning, een bijzondere vorm van handwissel, besproken. In deze aflevering wil ik in vogelvlucht een historisch overzicht geven: wie hadden het recht, hoe is in de loop der eeuwen van eigenaar(s) verwisselden... waarom bestaat het recht nu nog!

HISTORISCH OVERZICHT

Op 9 oktober 1331 ontving, zoals we reeds zagen, Zweder van Abcoude 'het heerlijke goet.... van Abcoude'(21).

De Heren van Abcoude hebben zich ruim een eeuw lang gedragen als heer en meester in dit deel van het oude Nifterlake.

In het midden van de vijftiende eeuw moesten zij een deel van hun rechten weer teruggeven aan de rechtmatige eigenaar. Het kapittel van Sint Pieter te Utrecht werd ambachtsheer van Abcoude-Proosdij. Als kapittel moet het een tamelijk grote zelfstandigheid bezeten hebben ten aanzien van de bisschop, want het overleefte in 1528 bisschops afstand van het wereldlijk gezag, maar...., ook de Hervorming; het kapittel blijft een soort stichting zonder kerkelijk karakter wier bestuurders echter wel de oude titulatuur behielden van 'Deken' en 'Kapittelheren'. Bij keizerlijk decreet van 27 februari 1811 komen de goederen van het kapittel bij de Domeinen van de Staat der Nederlanden die daarmee de rechtsopvolger van het

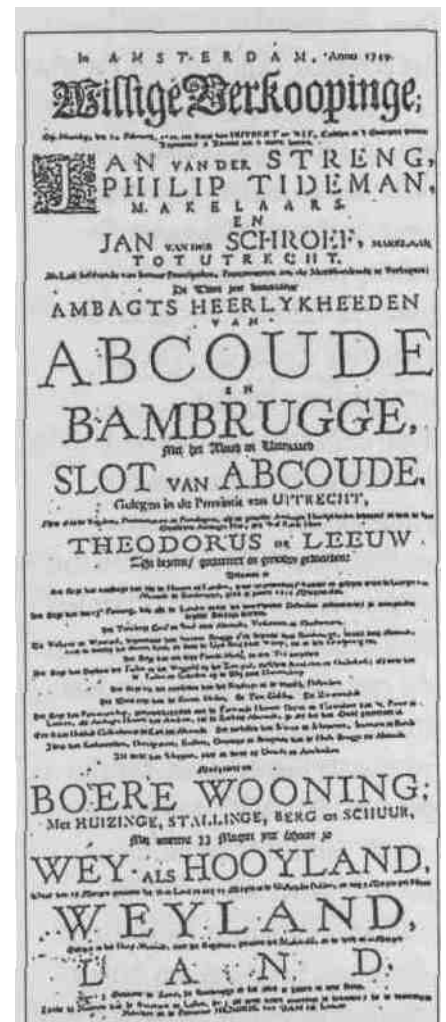
kapittel werd en als zodanig dus ook het recht van de dertiende penning in dat gebied mocht gaan heffen.

De andere dertiende-penninggebieden, die als ambachtsheerlijkheden ook aan de Heren van Abcoude hebben behoord, zijn later teruggegaan naar de bisschop van Utrecht. In 1528 komen ze in handen van Karel V en vervolgens van Filips II. Na de afzwering van 1581 gingen ze over in handen van de Staten 's Lands van Utrecht. Deze veilden in 1714 de heerlijkheid Abcoude-Baambrugge; de nieuwe eigenaars werden Theodorus de Leeuw en zijn vrouw Maria de Smeth. Na hun dood werd de heerlijkheid opnieuw geveild.

Vinkeveen/Demmerik werd als ambachtsheerlijkheid gekocht door Daniël Blondeel. In 1781 verkoopt hij zijn heerlijkheid voor de helft en in 1798 ook het andere deel aan G. Croese, die er tot 1878 eigenaar van bleef. Toen werden de twee heerlijkheden verkocht aan acht veenlieden en veehouders; zij betaalden er op een openbare

veiling f 16.900,-voor.

Op dit moment, in 1995, zijn er

Een veilingbiljet waarop wordt aangekondigd de verkoop van de heerlijkheden Abcoude en Baambrugge. Ook het recht van de dertiende penning was te koop

ruim vijftig rechtverkrijgenden van Daniël Blondeel, waarvan de meeste door vererving slechts tot een fractie gemachtigd zijn, bijvoorbeeld het elf-twintigste deel van 7,69%. Hun belangen worden behartigd door het Utrechtse advocatenkantoor Derks - Star-Busmann. De kadastrale secties A, E en F (gedeeltelijk) beslaan de gronden van de vroegere heerlijkheden Vinkeveen en Demmerik. Theodorus de Leeuw biedt in 1749 op een openbare veiling 'de twee seer voorname ambagts Heerlykheeden van Abcoude en Baambrugge' te koop aan. Door een aantal verervingen werd het echtpaar Timmermans De Wijs er in de negentiende eeuw eigenaar van. In 1850 verkochten zij het recht van de dertiende penning aan twaalf grondeigenaren. De twintig rechtopvolgers van deze twaalf rechthebbers oefenen dit recht nog steeds uit in de gemeente Baambrugge. Toen de Staten van Utrecht zich in 1714 op een openbare veiling ontdeden van de betreffende ambachtsheerlijkheden heeft dat, volgens Hardenberg (22) "aanleiding gegeven tot het misverstand, dat niet alleen de vorm van deze transactie, maar ook haar voorwerp, zakelijk van aard zou zijn geweest. Bij nadere beschouwing van de verkochte ambachtsheerlijkheden zelf en van de veilingvoorwaarden blijkt dat dit allerminst het geval was. Niettemin is deze veiling steeds één van de argumenten geweest, waarop de rechtsopvolgers ook na de Bataafse omwenteling hun recht op voortgezette heffing van de dertiende

penning hebben gebaseerd, hetgeen sedertdien door de aangeslagenen bij herhaling is bestreden."

Onder invloed van Thorbecke's grondwetwijziging ging de ambachtsheer van Abcoude-Baambrugge er toe over de grondeigenaren in de gelegenheid te stellen het recht van de dertiende penning af te kopen. "In aanmerking nemende de onaangenaamheden die zich sinds eenigen tijd bij het invorderen van het hem aankomend grondrecht van den 13den penning hebben opgedaan". (23)

Van deze mogelijkheid schijnt weinig gebruik te zijn gemaakt, want twee jaar later, "op de 29 ste december 1850 zijn twaalf grondeigenaars in deze gemeente eigenaars geworden van het grondrecht en 13e penning en tiend" (24).

Zij betaalden hiervoor f 3500,— en hun doel was "om de respectieve eigenaars zoo mogelijk, bij algemeene of gedeeltelijke deelneming te ontheffen van deze beide onaangenaame regten. Het is daarom, dat de ondergetekenden, gemagtigden van de gezamenlijk eigenaars, Ued. beleefdelyk uitnodigen om daartoe mede te werken en ten dien einde te verschijnen in persoon of bij gevolmagtigde, ten huize van Jf. Bros wax in het logement 'De Conragd' te Abcoude den 18den Januarij 1851 des middags ten 12 uur". De afkoop-prijs zou drie gulden per bunder zijn. Wanneer slechts een aantal afkopers gevonden zou kunnen worden, dan moet er vier gulden per bunder betaald worden. (25)

Ook nu weer maakten slechts enkele eigenaren van de gelegenheid gebruik om af te kopen. Het is dan ook niet te verwonderen dat op een soortgelijk aanbod van de Domeinen in 1859 nauwelijks gereageerd werd. (26) De Domeinen stelden voor tot afkoop over te gaan tegen het twintigvoud van de gemiddelde jaaropbrengst over de afgelopen twee decennia. Als er in 1911, en een jaar later opnieuw, vragen aan de minister worden gesteld over het recht van de dertiende penning, dan luidt zijn antwoord dat de heffing van de dertiende penning tot zo weinig gronden beperkt was, dat er geen termen bestonden langs wettelijke weg een einde aan het recht te maken. In 1961 geeft de minister van financiën instructies aan de Dienst der Domeinen om over te gaan tot invorderen en afkopen van het recht van de dertiende penning. De afkoopsom bedraagt anderhalf maal het verschuldigde recht, berekend over de waarde op het moment van verkoop als niet-bouwrijpe grond. Doet de belanghebbende het verzoek binnen een jaar, nadat hij tot betaling van de dertiende penning is uitgenodigd, dan kan het reeds betaalde in mindering worden gebracht op de te betalen afkoopsom. Door deze soepele regeling is er tamelijk veel afgekocht van de aan de Staat toekomende rechten van de dertiende penning. In 1960 richtte J.H. van Walbeek, secretaris van enige waterschappen in de betreffende streek, een verzoek aan de minister van justitie om medewerking te verlenen het recht van de der-

tiende penning op te heffen. Gedeputeerde Staten van Utrecht steunden het rekest van Van Walbeek en er komt een uitvoerig ambtelijk overleg tussen de ministeries van justitie, binnenlandse zaken en economische zaken, de griffie van de provincie Utrecht, de burgemeesters van Abcoude, VinkeveenWaverveen en Kamerik en de betrokken notarissen die de belangen van de dertiende-penninggerechtigden behartigen.

Hun advies luidde: er moet een opheffingswet komen en de eigenaren van het recht van de dertiende penning moeten worden schadeloosgesteld naar de waarde van de grond op dat moment, te bepalen door taxatie van ieder perceel en na vaststelling van een gemiddelde overdrachtsafrekening per categorie van percelen.

Van Walbeek had inmiddels een actiecomité opgericht dat zich tot doel had gesteld: afschaffing van het recht van de dertiende penning. Door bijdragen van belanghebbenden en van een paar gemeentebesturen werd er een fonds gevormd waaruit een proefproces werd bekostigd: de procedure N.V. Nederlandse Instrumenten- en Apparatenfabriek tegen P.C.H. van Aken c.s. Op 25 april 1969 verklaarde de Hoge Raad dat het recht van de dertiende penning rechtsgeldig was (27).

Op 11 mei 1970 werd er door minister Polak een commissie ingesteld die hem moest adviseren "met betrekking tot de wijze waarop een wettelijke regeling tot stand kan worden gebracht tot afschaffing tegen schadeloosstel-

ling van het recht van de dertiende penning" (28). Voor de tweede keer spant het actiecomité een proefproces aan, nu geheten de zaak Kremer jr. tegen van Aken c.s. Ook in dit proces werd het recht van de dertiende penning als bestaand zakelijk recht erkend. (29)

Terwijl de belanghebbenden het arrest in deze van de Hoge Raad afwachtten, stuurde de Dienst der Domeinen in 1974 een brief aan de grondeigenaren in Abcoude met het voorstel te komen tot afkoop van het recht van de dertiende penning tegen anderhalf maal het verschuldigde bedrag. (30)

Ketelaar meent dat het moment van verzending slecht was gekozen; men wachtte het arrest van de Hoge Raad af dat, zo hoopten velen, het recht voor afgeschafft zou houden (31). Van de 498 eigenaren reageerden er 250 niet, 198 verklaarden niet tot afkoop te willen overgaan. Toch werd er in 1974 nog voor bijna f 55.000,— afgekocht.

In de jaren 1968 tot en met 1975 werd het aan Domeinen verschuldigde recht in zo'n tweehonderd gevallen afgekocht tegen een totaal van ongeveer f 280.000—(31).

De rechthebbenden in de gemeente Vinkeveen en Waverveen, de nazaten van Daniël Blondeel, zijn minder soepel wat betreft het berekenen van hun recht van de dertiende penning. Voor hen geldt de verkoopwaarde van de grond en..., afkopen is er niet bij.

Immers..."op afkoop van de 13de penning is de Franse wet van 18/29 december 1790 niet toepasselijk, daar deze de afkoop van

casuele prestaties alleen regelt voor zover zij door de (er)Qpachter verschuldigd zijn (titel III, art. 5.)" Afkoop kan dus niet afgedwongen worden, maar partijen kunnen uiteraard wel afkoop overeenkomen.

Noten:

21. *S. Muller Fz. catalogus van het archief van het kapittel van St. Pieter.no.803.*
22. *Hardenberg, handwissel, 20.*
23. *Circulaire van 22 februari 1848, in het bezit van de heer J.H. van Walbeek te Baambrugge.*
24. *RA. Utrecht. Heerlijkheid Abcoude-Baambrugge, 23, notariële archieven, 709 (28 december 1850)*
25. *Brief J.H. van Walbeek te Baambrugge van 26 februari 1960 aan de minister van Justitie (archieffministerie van Justitie).*
26. *Nota 11 mei 1911 aan de minister van Landbouw en Visserij, ARA, Landbouw, afd. Domeinen (1879-1914)doos 18.*
27. *RA Utrecht 25 mei 1966, Hof Amsterdam 29 februari 1968, HR 25 april 1969.*
28. *Sterf. 1970, 88, 89, 105, 106.*
29. *Rb Utrecht 17 november 1971, Hof Amsterdam 16 mei 1974. HR 10 oktober 1975.*
30. *Utrechts Nieuwsblad, 6 april 1976.*
31. *Jaarverslagen inspectie der Domeinen Midden-Nederland en dienst der domeinen (archieff ministerie van Financiën, directie Domeinen).*

Amstel, Drecht en Kromme Mijdrecht

door A. L. Th. Verhaar

Rivieren die stromen rondom de gemeente De Ronde Venen zijn de Amstel, de Drecht en de Kromme Mijdrecht.

Vroeger stond er in Uithoorn bij de Irenebrug een bord met de aanduiding AMSTEL-DRECHTKANAAL erop. Dit is een paar jaar geleden vervangen door de naam AMSTEL. De Drecht begint bij het 'Verdronken Eiland'. Dit is in de buurt van het fort aan de Drecht. De vroegere benaming deed denken aan een kanaal tussen de Amstel en de Drecht, zoals bij het Amsterdam-Rijnkanaal. Bij het Verdronken Eiland splitst de Kromme Mijdrecht zich van de Amstel af.

Soms is een naam zo ingeburgerd dat ze weleens foutief wordt gebruikt. Zo stond er in 1936 aan de Amstel, dichtbij de Lange brug aan de Mijdrechtse kant, een groot huis met een gevelsteen erin waarop de naam Amstelhoeve stond. Het huis met tuin was omgeven door de

Amstel, nu de Mijdrechtse Zuwe en Amstelkade. De tuin vol vruchtbomen met en hoge haag eromheen was een begrip voor de schooljeugd daar.

Ook is er een foto van dit huis opgenomen onder nr. 74 (links op de foto) in het boek 'Oude prent-

briefkaarten vertellen over Uithoorn De Kwakel en Amstelhoek', P. Th. Koeleman, 2de druk, 1977.

In het huis woonde in die tijd de familie Habbe Jansen en dat moest wijken voor de aanleg van de oprit naar de Irenebrug. Het houtwerk is toen netjes gesloopt en met gevel-

Collectie C.J. Smit, Heiloo

steen en al weer opgebouwd aan de Ruige Kade nummer 24 voor de familie Rijlaarsdam aldaar. Nu prijkt de gevelsteen met de naam Amstelhoeve aan de rivier de Drecht. Kortgeleden ontving ik een foto uit een blad genomen van de dijkdoorbraak van de Kromme Mijdrecht in de buurt van de Sluitkade, aan de westzijde, richting Woerdense Verlaat.

de omstanders op de foto, de naam 'Amstel' in plaats van 'Kromme Mijdrecht'. De foto is genomen vanaf de westzijde van de rivier in de richting van De Hoef. Op de foto rechts bovenin staat aan de oostzijde van de rivier de boerderij van Korrel.

Naar aanleiding van deze foto vertelde de 84-jarige mevrouw J. Berkelaar uit Amstelhoek - die veel

gezogen. Tenslotte is het toch gelukt om met een andere geladen schuit het gat te dichtten.

Zo'n twintig jaar geleden (toen pas) stond er in onze plaatselijke krant een bericht over een met naam genoemde familie. Deze mensen werden toen eervol vermeld, omdat zij op die dag hun vrachtschip voor dat doel ter beschikking hadden gesteld.

Foto van J.C. Th. J. Compier, Waverveen

Het bijschrift bij de foto in het blad luidde: "Te Zevenhoven sloeg de Amstel een gaping in den Krommen Mijdrechtschen dijk. Het vrijgeworstelde water stroomde bruisend en schuimend de Nieuwkoopschen polder binnen". Tevergeefs trachtte men het hiaat op te vullen door met zakken zand geladen schuiten tot zinken te brengen. Hier noemt de verslaggever, misschien wel ingegeven door

zaken en voorvallen van vroeger nog duidelijk voor de geest kan halen - het volgende. Zij woonde toen met haar ouders aan de overzijde, op het watergemaal van de polder De Derde Bedijking van de Mijdrechtse Droogmakerijen. Zij vertelde te hebben gezien dat een geladen schuit die voor en achter met kabels werd vastgehouden door mensen op de oostelijke kade, zo door het stroomgat werd

De dijkdoorbraak gebeurde op 27 november 1928. Het stromende water veroorzaakte zo'n 40 cm water aan de Uitweg in Noorden. De mensen moesten hun huizen verlaten en konden na korte tijd weer terugkeren. Daarna volgde de vaak genoemde zeer strenge winter 1928/ '29.

Om een mogelijke overstroming enigszins te kunnen indammen is er in 1941 in de Kromme Mijdrecht

een schotbalkendam gebouwd. Deze is aangebracht bij een smal gedeelte in de rivier, ongeveer bij het adres Kromme Mijdrecht nr. 27. Daar kan men de stuurmanskunst van de zand- en grindschippers bewonderen wanneer ze vanaf Uithoorn komend hun schip om de bocht en daarna door de smalle damopening heen manoeuvreren.

Er zit ook een waterkering verwerkt in het viaduct over de Beneluxbaan bij de Ouderkerkerlaan in Amstelveen. Deze dient om bij een dijkdoorbraak van de Amstel de Bovenkerkerpolder af te sluiten van de Middenpolder.

Tot de Tweede Wereldoorlog was het water in de Amstel en de Drecht een onderdeel bij de Forten en de stelling van Amsterdam, Het water moest onder andere dienen om de fortgrachten gevuld te houden. Er was daarvoor in de Drecht, ter hoogte van de botenloods van de roeivereniging Michiel de Ruijter aan de Amsteldijk-Zuid, een voorziening voor een schutbalkendam gebouwd. Met de dam kon de Drecht zo nodig worden afgesloten om het water in de Amstel te houden wanneer de vijand in de richting van Vrouwenakker een dijkdoorbraak van de Drecht had geforceerd. In het fort aan de Drecht stond een zware geschutsopstelling die diende voor de verdediging van de dam. Het is opvallend dat zo'n dam bij een geforceerde dijkdoorbraak van de Kromme Mijdrecht er toen

nog niet was. De lokatie van de huidige schotbalkendam zou voor het fort op een geografisch juiste plaats zijn.

Een strategische voorziening voor de verdediging van een in aller ijl daar aangebrachte dam is in het fort niet aangetroffen.

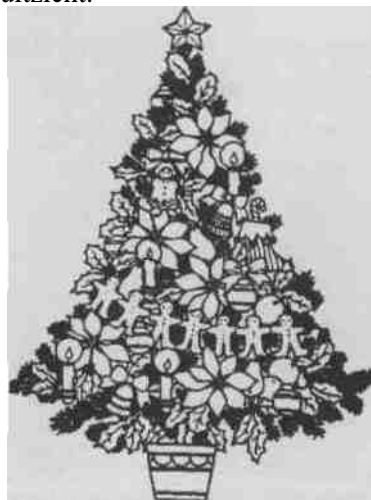
Voor de watertoevoer naar de gracht van het Fort Uithoorn was er in de Ringdijk Tweede Bedijking een ondergrondse toevoer gemaakt. Het water liep vanuit de sloten van het bovenland en de ringvaart naar de gracht. Een tekort aan water kon worden aangevuld vanuit de Amstel. Dit kon gebeuren via een ondergrondse toevoer door de dijk die lag op de plaats waar nu het woonhuis Mennonietenbuurt 120 is.

De Forten van de Stelling van Amsterdam - die tussen 1885 en 1914 zijn gebouwd - zullen gerestaureerd gaan worden. Daardoor zal de aantrekkelijkheid van de uitgezette fietsroute worden vergroot.

Er wordt verteld dat de stroomrichting van de Amstel tot aan de Middeleeuwen naar het zuiden was. Het water kwam dan via de Vecht in de Zuiderzee. Nadat door een stormvloed een opening was geslagen in het land in de buurt waar nu Amsterdam is, werd de stroomrichting noordwaarts. Toen vloeiden de veenstromen de Kromme Mijdrecht en de Drecht via de Amstel naar de Zuiderzee.

In de vorige eeuw zijn de drie rivieren door uitbaggeren geschikt gemaakt voor grotere zeilschepen. Om de turf uit deze omgeving naar de steden te vervoeren ging men via de Kerkvaart en de Kromme Mijdrecht naar de Amstel. Men passeerde dan de 'witte brug', een ophaalbrug

die de Ringdijken van de Tweede en Derde Bedijking met elkaar verbond. Verderop over de ringvaart lag nog de 'gele brug' die de verbinding vormde van de Ringdijk Derde Bedijking met de weg naar de spoorbrug van de Hoef. In de tweede helft van de jaren zestig is de weg naar De Hoef over de Ringdijk Tweede Bedijking dichtbij de Kerkvaart verlegd. Deze is toen over het westelijk daarvan gelegen tracé van de oude spoorbaan gelegd. Een nieuwe - betonnen - brug over de Kerkvaart werd gebouwd op de plaats van het viaduct van de spoorbaan. Van de weg Ringdijk Derde Bedijking is daarna grasland gemaakt. Ongeveer in die tijd is ook de tegenwoordige betonnen Pondschoekersluisbrug gebouwd. Deze verving de houten ophaalbrug die dichtbij de sluisdeuren aan de rivierzijde lag. Voer men over de Amstel dan kwam men langs een stukje buitendijks land, toen genoemd de Hof van Eden (zie foto nr. 7 in bovengenoemd boek). Tegenwoordig zou men dit stukje terrein de Hof van Heden kunnen noemen, waar fietsers en wandelaars even uitrusten en genieten van het uitzicht.

Het kunstbezit van de parochie van de H. Hartkerk in Vinkeveen

Informatie van Th. Kok met foto's van J. Pothuizen.

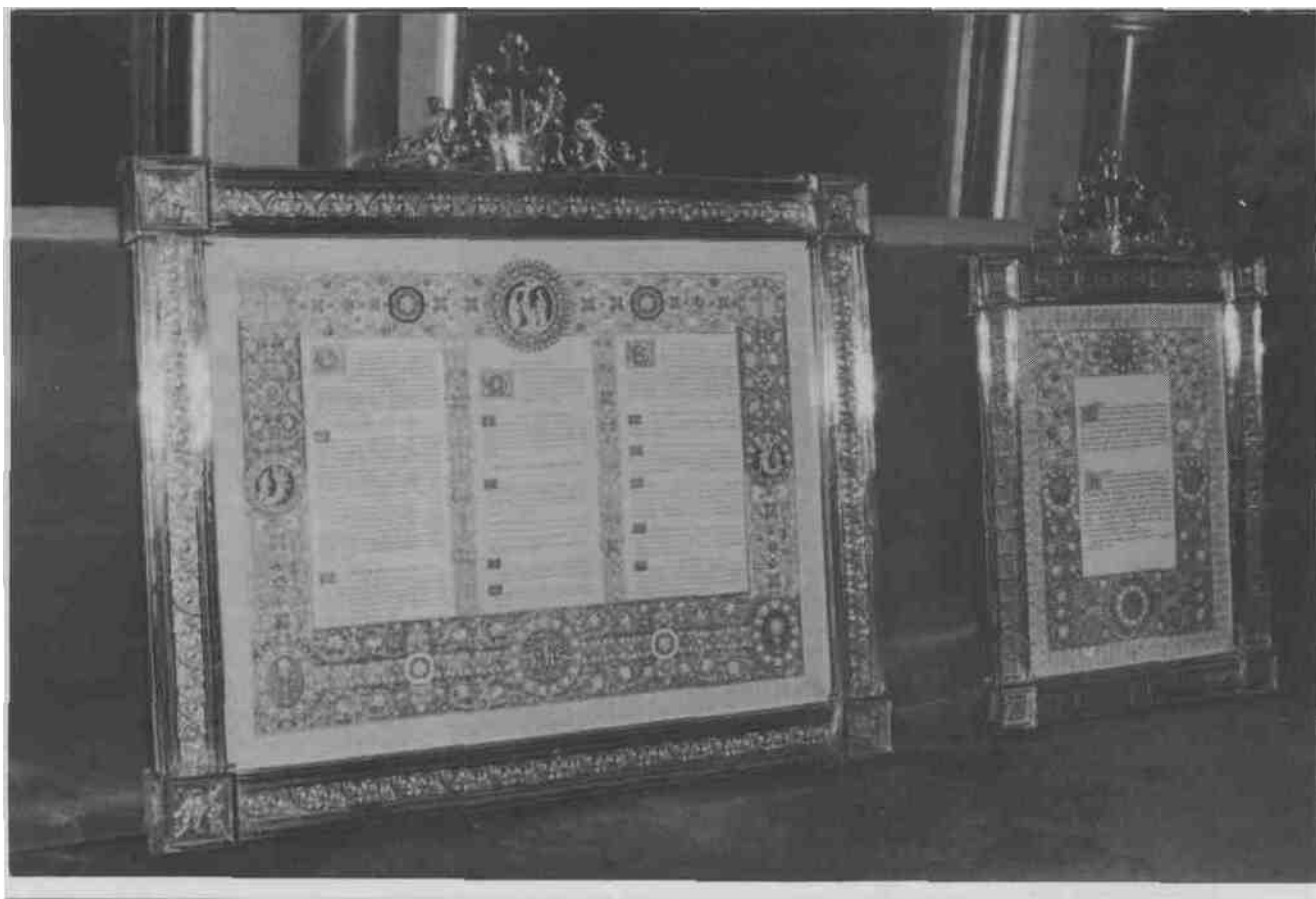
De H. Hartparochie is in het bezit van een groot aantal relikwieën. Deze werden voor het belangrijkste deel bijeengebracht door pastoor C. J. van Gmeningen. Tijdens de landelijke Monumentendag, dit jaar op zaterdag 9 september, waren deze oude kerkelijke voorwerpen, die vroeger bij de verschillende katholieke godsdienstoefeningen gebruikt werden, in de kerk te bezichtigen.

Na het Tweede Vaticaans Concilie is een groot aantal van deze kunstschaten in bruikleen afgegaan aan het Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum in Schoonhoven. De religieuze voorwerpen werden tentoongesteld bij het Maria-altaar in de Grot in het rechter dwarschip. In het parochiearchief bevinden

zich nog de authentieken of bewijzen van echtheid van veel van deze relikwieën. De meeste zijn gedateerd tussen 1864 en 1882 en diversen ervan dragen aantekeningen in het handschrift van pastoor Van Groeningen. Een aantal van deze kerkelijke gebruiksvoorwerpen zijn nog gebruikt in de vroegere St. Anthoniuskerk die stond

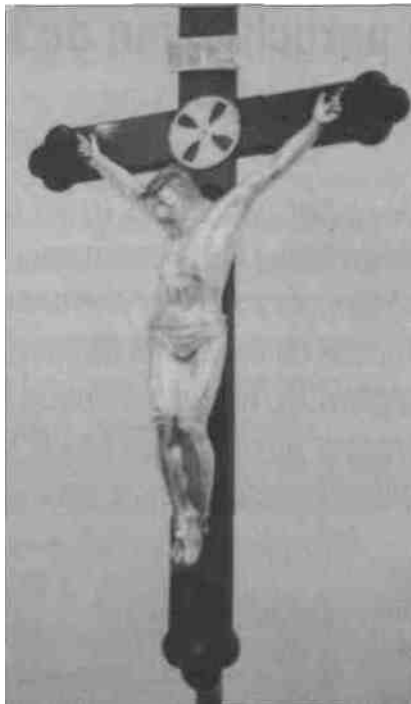
op de plaats waar nu het Kloosterplein ligt. Slechts enkelen van de kunstschaten dateren uit de tijd voor 1843 toen er aan het einde van het Achterbos een schuurkerk stond. Uit de periode vóór de

Twee van de drie canonborden, gevat in een zilveren lijst, die wordt bekroond door een kruis. De vier hoeken van het grootste bord zijn zijn versierd met de

Reformatie -halverwege de veertiende eeuw tot 1580- is niet alleen geen enkel stuk overgeleverd, maar er is over die tijd weinig bekend over een kerk in Vinkeveen. Wel weten we dat achter het huidige Hervormd Verenigingsgebouw destijds een kerk heeft gestaan. Bij de 'overname' van die kerk in 1580 door de protestanten zullen veel 'paapse' voorwerpen verdwenen zijn. Ook de Fransen hebben tijdens hun doortocht in het Rampjaar 1672 de kerk niet gespaard.

Niettemin is er nog een grote rijkdom aan kerkelijke gebruiksvoorwerpen te zien. Zo staan er diverse kelken en cibories, waarvan er een stamt uit het midden van de 17de eeuw en uit verguld zilver is vervaardigd. Verder zijn er meerdere zilveren kandelaars uit de 17de eeuw, ampullen, wierookvaten, reliekhouders en -schrijnen, kruisbeelden, lessenaars en enkele vuistdikke missalen met een formaat van 34,5 bij 46,5 cm.

Processiekruis, in 1853 gemaakt door een Nederlandse onbekende edelsmid. De Christusfiguur is van gedreven zilver, het kruis van gelakt hout.

Pronkstuk van de expositie is de zeer rijk bewerkte zilveren monstrans uit 1692 van Thymen van Leeuwen uit Utrecht.

Als je al deze kostbaarheden ziet, rijst onwillekeurig de vraag: Hoe heeft zo'n kleine parochie met zo

weinig rijke inwoners het geld hiervoor bijeen weten te brengen? Volgens de auteurs van het gedenkboek 'H.Hartkerk Vinkeveen 1883 -1983 kon de jaarlijks aan de overheid verplicht te betalen honderd gulden maar met moeite worden opgebracht; vaak werd het bedrag verminderd, soms helemaal kwijtgescholden. Deze betaling was in de 17de en 18e eeuw nodig om de godsdienstoefeningen in de schuurkerk ongehinderd doorgang te kunnen laten vinden.

In de 19de eeuw nam de bevolking weliswaar toe, maar niet de welvaart van de mensen; het waren voornamelijk veenarbeiders die naar Vinkeveen kwamen, maar aan hun bijdrage tot verrijking van het kerkelijke gebruiksgoed is dat echter niet te merken geweest.

HERKENNING

In de vorige Proostkoerier (nr. 3) stond een artikel van de heer J.M. Klijn over de rooms-katholieke kerk St. Johannes de Doper te Mijdrecht. Op een daarbij behorende foto op pagina 9 stond als onderschrift: Drie nieuwe klokken voor de kerk in 1947 met daarbij een aantal namen met vraagtekens.

De heer Verhaar uit Amstelhoek wist een aantal mensen te herkennen. V.l.n.r.: kapelaan Boerstal, pastoor v.d. Pauert, Gerard Oostrum, koster A. Hogenes, Leen van Dijk, Gerard Heeman en Piet Heeman.

Herinneringen van dokter Van den Berg

door G. van Wijk

Uit de veelheid van herinneringen die dokter Van den Berg kan putten uit zijn lang verblijf in Mijdrecht en zijn vele activiteiten volgen er hier enkele en dat zijn ook nog zeer gevarieerde.

Dokter Van den Berg heeft zich vroeger wel eens afgevraagd hoe het mogelijk is dat niet alle gebouwen in Mijdrechts drassige bodem zijn weggezonden. Hij kwam al spoedig aan de weet dat de bodem niet overal en tot grote diepte even sponzig is. De fundering van huizen en grote gebouwen paste zich aan de bodemgesteldheid aan en bestond deels uit turf of uit lange of korte heipalen. Later werden er ook wel zware houten of betonpalen gebruikt waarvan de koppen versterkt werden. Heel lange, dunne heipalen dragen de zeer oude benaming 'lange juffers'. Om zijn eigen dokterswoning voor verval te behoeden, was hij indertijd genoodzaakt om zijn huis, in bewoonde staat nog wel, van extra heipalen te voorzien. Dit ging gepaard met heel veel overlast!

Dokter Van den Berg verdeelt zijn verblijf in Mijdrecht in twee van elkaar duidelijk te onderscheiden perioden: de agrarische en de industriële. Dit verschil manifesteerde zich het meest in de samenstelling van de bevolking. Een van de aardigste herinneringen heeft hij aan het veertigjarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina in 1938. Omdat de oude Oranjevereniging toen bijna ter ziele was, nam een uitgebreid

comité de organisatie van het feest op zich. Een van de hoogtepunten was een historische optocht die het bezoek van de graaf van Solms, ambachtsheer van Mijdrecht in 1633, uitbeeldde. De graaf werd voor het oude raadhuis ontvangen door schout en schepenen en alle andere door hem in verschillende functies benoemde personen, 's Avonds hielden de graaf en gravin, gespeeld door dokter Van den Berg en zijn vrouw, een officiële receptie ten raadhuse. Na de bevrijding werd in 1947 een nieuwe Oranjevereniging opgericht en dokter Van den Berg heeft hiervan 32 jaar lang de voorzittershamer gehanteerd.

Dokter Van den Berg heeft mevrouw Van Wieringen, die in een zeer grote villa woonde op de plaats waar nu Nieuw Avondlicht staat, ook nog als patiënt gehad. Het toenmalige Mijdrecht en vooral het Mijdrechtse verenigingsleven heeft zeer veel, vooral financiële steun, aan haar te danken. Helaas werd, volgens dokter Van den Berg, wel eens misbruik van haar goedheid gemaakt.

Hij herinnert zich ook nog goed de Mijdrechtse koekfabriek "De Lindeboom", welke in de crisis-

jaren door onjuist beheer werd opgeheven, waardoor velen werkloos werden. De frou-frou wafeltjes waren overheerlijk. Het meisje dat op de verpakking stond afgebeeld was een Mijdrechtse blonde.

Tot zover de herinneringen welke dokter Van den Berg in 1985 toevertrouwde aan G. van Wijk, samensteller van het boek "Mijdrecht Negenhonderd Jaar". Het manuscript van G. van Wijk kon niet in zijn geheel voor het boek gebruikt worden, omdat het dan te dik en daardoor te kostbaar zou worden. Het manuscript is door hem aan de toenmalige gemeente Mijdrecht ter beschikking gesteld die op haar beurt de Historische Vereniging in de gelegenheid stelde er fotokopieën van te maken. Bovenstaande herinneringen van dokter Van den Berg zijn nooit gepubliceerd. Dokter Van den Berg overleed in 1991. Ook de heer Van Wijk is inmiddels overleden.

Verschrijvingen in Namen

door Piet Grundmann

Het is in dit artikel niet de bedoeling om een verhandeling te geven over het ontstaan e.d. van geslachts- en voornamen. Aanleiding was een Mijdrechtse huwelijksakte uit het jaar 1825 waarin een aantal correcties werden aangebracht in officiële stukken. Zij, die genealogisch onderzoek verrichtten, lopen steeds tegen verschillen in schrijfwijze van voor- en achternamen op. In het voorgeslacht van de schrijver dezes komt onder andere de naam 'van Commenee' voort. In vier opeenvolgende geslachten wordt de naam, afgaande op de vermeldingen in doopboeken, als volgt geschreven: Comerij, Comene, van Comene, van Commenee.

In het verre verleden droeg men in het algemeen slechts één naam die tevens de roepnaam was. Bij de Germanen was die naam over het algemeen kort. Men leefde in zeer kleine boerengemeenschappen waar men elkaar kende, zodat verder onderscheid in namen niet nodig was. Nadat de mensen zich in steden gingen vestigen was onderscheid tussen verschillende personen noodzakelijk.

Bij de Romeinse hogere standen was het reeds lang gebruikelijk om meer namen aan te nemen om zich te kunnen onderscheiden van anderen. In de 14de en 15de eeuw werd het in de groeiende Vlaamse steden, zoals Brugge en Gent, ook noodzakelijk om naast de voor-naam een familienaam aan te nemen. In de volgende eeuwen treedt dit verschijnsel ook op in de steden van Holland en Zeeland. In de kleinere gemeenschappen en op het platteland bleef men nog lange tijd alleen voornamen voeren, soms gevolgd door de vadersnaam (patronymicum), b.v. Cornelis

Dircxsz(oon).

Tijdens de Franse overheersing aan het begin van de negentiende eeuw werd een eenvormig wetgeving ingevoerd. In Frankrijk was men reeds begonnen met het registreren van alle inwoners en toen bleek dat veel mensen nog niet beschikten over een geslachts- of familienaam. Bij de decreten van keizer Napoleon van 20 juli 1808 en 18 augustus 1811 werd iedereen verplicht om een naam te nemen en die te laten registreren. In 1811 is in ons land de Burgerlijke Stand ingevoerd. Later bleek dat nog niet iedereen aan het bevel van de keizer had voldaan omdat men kennelijk lak had aan die Franse fratsen. Maar ook na het weer zelfstandig worden van ons land bleef de noodzaak van het dragen van een achternaam zich gevoelen.

Koning Willem I gaf bij Koninklijk Besluit van 8 november 1825 voor de laatste maal gelegenheid om een naam te kiezen en te laten registreren.

Maar dat wilde niet zeggen dat op dat moment alle namen vaststonden. De pastoors en dominees hadden vóór 1811 in hun doop-, trouw- en begraafboeken (D.T.B's) wel veel geregistreerd, maar zij gingen af op hetgeen door de mensen zelf werd opgegeven. Velen waren nog analfabeet en konden niet controleren of de namen werkelijk goed waren gespeld. Bovendien speelde de streektaal of dialect een rol waardoor de opgegeven naam niet goed werd verstaan en er zo ook fouten ontstonden.

Op 18 augustus 1825 trouwde in Mijdrecht de weduwnaar Maarten Miltenburg met de weduwe Helena Venne. In die tijd had men voor een huwelijk altijd toestemming nodig van de ouders, ongeacht de leeftijd. Warend de ouders overleden, hetgeen bij dit huwelijk het geval was, dan moest er toestemming worden gegeven door de grootouders. Bij dit huwelijk bleek dat er veel fouten voorkwamen in de overlegde stukken. In het

Hebbende de Comparanten ende bij het Huiselijk assisteerend
 getuigen aanvondsder Ede Verklaard:

1. Dat het kin volsteekt onbekend is waar de Groot Ouders
 van de beide Comparanten, Zoo van Vaders- als van Moeders-
 Zijde het laatst gewoond hebben of overleden zijn.
2. Dat de persone in de dooceedul van des Comparants moeder
 genaamd Marijge Verlaan geene andere is dan Marijge
vander Laan, de moeder van den Comparant, welker geslacht
 vnaam meermalen verwisseld is met van der Laan, ten deele
 weder met Verlaan waardore dit verschil presumptief is ontstaan.
3. Dat de geslachtsnaam van den Comparant in de dooceedul
 van zijn Prohu. abusieve is uitgedrukt van Miltonburg, zijde
 allichlijk Miltinburg.
4. Dat de Vader van de Comparante Freid in de dooceedul
 genaamd Jurriaan Pennel eigenlijk heet Jurges Penne, en
 dat de geslachtsnaam van de moeder in de dooceedul genaamd
Johannins is Janning, beiden volgens der Comparante's
 dooceedul.

De Granaam Linda is een verkorting van der Comparante's soornaam,
Helena.

hierbij afgedrukte gedeelte van de
 huwelijksakte worden de fouten
 door middel van een onder ede
 afgelegde verklaring gecorrigeerd.
 Het lijkt nu alsof er na 1811 geen
 fouten meer zouden zijn gemaakt.
 Dit is niet juist en genealogen

weten wel beter. Er komen ook na
 1811 natuurlijk nog steeds fouten
 voor, maar de Burgerlijke Stand is
 wel veel meer betrouwbaar dan de
 doop-, trouw- en begraafboeken uit
 de 17de en 18de eeuw. Bovendien
 was de spelling in de D.T.B's niet

Overdruk uit de huwelijksakte
 officieel, maar een vermelding in
 een akte van de burgerlijke stand
 wordt, ook al is zij foutief, als
 authentiek aangemerkt. Maar het
 blijft voor onderzoekers toch
 steeds oppassen geblazen.

TENTOONSTELLING

WILLIBRORD EN HET BEGIN VAN NEDERLAND

Op 21 november 1995 is het 1300 jaar geleden dat Willibrord in de
 St. Pieter te Rome door paus Sergius tot aartsbisschop van de Friezen
 werd gewijd. Ter gelegenheid van de herdenking van deze wijding wordt
 in Museum Catharijneconvent van zaterdag 18 november tot en met
 zondag 28 januari 1996 een indrukwekkende expositie gehouden.
 Verdere informatie vindt u in de folder.

Van Zuwe tot Rondweg

Dit artikel is een bewerking van het niet gepubliceerde manuscript van G. van Wijk, auteur van de uitgave "Mijdrecht Negenhonderd Jaar"

De bewoners van De Ronde Venen hadden het vroeger niet gemakkelijk als ze zich buiten hun woongebied moesten begeven. De moerasachtige grond maakte het de burgers erg moeilijk om zich via de weg te verplaatsen. Omdat een stevige ondergrond ontbrak, was van goede wegen geen sprake en men was voor vervoer naar de grote steden Amsterdam en Utrecht grotendeels aangewezen op vervoer te water met de "veerschuyt".

In het begin van de 18e eeuw kon men eigenlijk maar spreken van vier wegen die enigszins begaanbaar waren: de Mijdrechtse Zuwe, de Ter Aarse Zuwe, de Wilnise Zuwe en de Baambrugse Zuwe. Een zuwe, in de eenvoudigste vorm, is een looppad door het moeras. Later werd daaronder begrepen een smalle weg met in het midden een strook van klinkers. Gedurende de winter waren deze wegen vaak ook heel moeilijk begaanbaar. Vooral de Ter Aarse Zuwe gaf veel klachten over de onbegaanbaarheid. Ook de straten in de dorpen zelf lieten veel te wensen over omdat de plaatselijke overheden het niet direct als hun taak beschouwden om hier iets aan te doen. In Mijdrecht was men, alhoewel niet verwend op dit gebied, er toch wel van overtuigd dat er iets gedaan moest worden aan de verbetering van de voor-

naamste weg in het dorp. Bewaard gebleven rekeningen uit het jaar 1755 geven aan dat "t Geene zij hebben ontvangen van diversen personen tot een vrijwillige gift bij intekening tot het leggen van een Steenstraat int dorp van Mijdrecht, volgens de leyste daarvan geformeert 526,14 florijnen". Voordat in de Napoleontische tijd ook voor munten het tiendelig stelsel wordt ingevoerd, was de florijn onderverdeeld in stuivers en penningen. Twintig stuivers maakten een florijn en de stuiver bestond uit 16 penningen. Men moet zich niet blindstaren op bovenstaand gering lijkend bedrag waarvan de koopkracht toch zeer groot was. Hoe dan ook, de toegezegde bedragen gaven moed om het grote werk in 1756 aan te vangen. Tussen de toezeggingen en het daaraan voldoen bestond in die tijd ook wel eens een onaangenaam verschil van mening, want op 8 november 1757 werd, volgens een baljuw van Mijdrecht, een proces gevoerd tegen de grutter Jacob de Man. Deze had, toen men met de intekenlijst bij hem kwam voor het leggen van een klinkerstraat, waarvan hij toch veel voordeel zou hebben, een bedrag van vijftien gulden en vijftien stuivers ingevuld. Toen het op betalen aankwam gaf hij echter niet thuis. Heel consequent werd hij veroordeeld tot het voldoen van

het toegezegde bedrag met bovendien de kosten van het geding. Men moest zich wel grote opofferingen getroosten, wanneer men de veilige geborgenheid van de eigen omgeving tijdelijk wilde verlaten om elders zakelijke of familiebezoeken af te leggen. Een gids van reizen per veerschuyt vermeldt het volgende:

"Deezen zijn van WEVERVEEN aan zondag en donderdag tot de maand October. Des winters alleen des zondags een veerschuyt op Amsterdam, dewelke des maandags en vrijdags in den zomer en den winter vaart; gelijk ook des zondags door Waverveen op onderscheidene uren mede de veerschuyten van Harmelen, Wilnis en Vinkeveen, des donderdags het geheele jaar door die van Cockingen passeeren welke allen des volgenden dag wederom terug keeren, doch van Waverveen vaart geen schuyt; voords kan men dagelijks met den Uithoornsche, onder Amstelnesser, de Gousche, Leidensche, Haagsche, Woerdensche en andere schuyten naar die plaatsen of met dezelve naar Amsterdam vise versa vertrekken, mits men zig aan de meergenoemde Nessersluis vervoege dat 3/4 uur gaans van het dorp WEVERVEEN aflight.

Nadien van MIJDRECHT ook een schuytevaart op UTRECHT en

AMSTERDAM, is zo zeggen wij dat die beyde door eene schipper bedient word, varende des vrijdagsavond van ten 6 ure op UTRECHT.....".

Het is voor De Ronde Venen een gunstige omstandigheid geweest dat goede waterwegen het gebrek aan goede landwegen konden compenseren. Nu was de Amstel vóór de dertiende eeuw niet een bedijkte en bevaarbare rivier. Wel werd daardoor bij hoge waterstand langs oevers vruchtbaar slib afgezet. Een gunstige factor die echter niet aan het verkeer ten goede kwam.

Jacob de Jong, die geboren werd in Thamen, in 1767, was de eerste ontwerper van een plan tot het bevaarbaar maken van de Amstel voor grotere schepen. Een bestaande brug over de Amstel maakte wel een eind aan de geïsoleerde ligging van Uithoorn en Thamen, maar het scheepvaartverkeer nam niet toe. Jacob de Jong schreef dat dit enerzijds te wijten was aan de te hoge tolheffingen en anderzijds aan de veel te lage bruggen. Ontwikkelingen gaan soms snel, maar soms ook verbazend langzaam. Het duurde nog tot 1823 dat koning Willem I opdracht gaf tot het bevaarbaar maken van de Amstel, Drecht en Aar voor grote schepen. Uithoorn zal toen wel de ramp van 1781 te boven zijn gekomen, toen een verschrikkelijke brand het Rechts-huis, gelegen naast de brug, en een dertigtal woningen verwoestte. Het verkeer te water was en bleef nog gedurende lange tijd zeer belangrijk. De overheid moest ook daarop toezicht houden terwille

van de reizigers en het vrachtvervoer. Op 24 oktober 1843 kwam er een instructie voor de marktschipper van Mijdrecht. De schipper moest in Mijdrecht wonen en een goede aanlegbare plaats hebben in de nabijheid van het dorp. Hij moest genoegzaam kunnen lezen en schrijven en geoefend zijn in het varen. De ingezetenen van zijn schip moesten met alle heusheid bejegend worden en hij moest ook nog instaan voor het ordentelijk en bescheiden gedrag van zijn knechts. Hij moest een bekwame vrachtschuit varen met een geschikte roef voor tenminste twintig personen, onreine vreemdelingen weigeren en waken tegen ongedierte in de roef. Bij groot vervoersaanbod moest hij plaats maken voor personen in het ruim van zijn schuit. Als marktschipper diende hij wekelijks op marktdagen een reis te maken naar Utrecht en naar Amsterdam. Bij 'besloten water', bij ijsgang dus, moest hij een wagen of slede gebruiken, Zijn instructie behelsde ook voorschriften op het snel bezorgen van brieven of pakjes en ook tarieven, waarboven eventueel een matig bestelloon gerekend mocht worden.

ENKELE TARIEVEN:

* passagiers op Utrecht		
in de roef	f	0.35
in het ruim	f	0.25
* een runderbeest	f	1.—
* 100 bossen wortelen	f	0.10
* 1000 tegels of haardsteentje	f	1.50
* een kabinetkast	f	1,-
	a f	1.50

Al deze voorschriften en instructies werden aangenomen door de marktschippers Jacob Broerse en Willem van Haarst.

Vergeleken bij de kalm voortglijdende trekschuit, begeleid door hoefgeklapper van de 'jager' en geklots van het boegwater, maakten de hondewagens blijkbaar een niet zo gunstige indruk, hetgeen blijkt uit een raadsbesluit van 29 januari 1853:

"De raad der gemeente Mijdrecht Overwegende dat de algemene veiligheid vordert dat de wagens of voertuigen, bespannen met honden, van alle publieke gemeente- of buurttwegen moeten worden geweerd,

Besluit

Art. 1: Het is verboden in de gemeente Mijdrecht op alle openbare of tot openbaar bestemde wegen te rijden met, of zich op welke wijze dan ook te bedienen van karren, wagens, voeren rijtuigen of voorwerpen tot vervoer kunnende worden aangewend hoe ook genaamd, bespannen met een of meer honden." Dit besluit werd ondertekend door burgemeester De Voogt en secretaris Verdam.

Op overtreding stond een boete van minstens 1 of ten hoogste 5 gulden plus verbeurdverklaring.

Ook in de vorige eeuw werd er al geklaagd over te snel rijden, want op 4 september 1877 vaardigde het Mijdrechtse college een verordening uit waarbij het verboden werd om in de gemeente de Heerenweg (nu Dorpsstraat) vanaf het Driehuis tot de kom en door de kom der gemeente tot het einde van

Hofland en omgekeerd sneller dan in matige draf te rijden. In de Mennonietenbuurt mocht niet sneller dan stapvoets worden gereden.

Tot 1912 bleef het in Mijdrecht nog betrekkelijk rustig. Daarna was het echter met de rust gedaan want Nol van Doesburg, directeur van de koekfabriek 'De Lindeboom,' schafte zich een auto aan. Heel het dorp liep uit om hem achter het stuur van een snelheidsmonster zonder paarden te zien zitten dat voorbijraasde in stofwolken en brandstofwalm. Maar... hierover in een volgend artikel.

Cursusaanbod van de SSG
Begin 1996 gaan er diverse cursussen op historisch gebied in Utrecht van start, georganiseerd door de Stichting Stichtse Geschiedenis in samenwerking met onder meer het Rijksarchief. Voor al deze cursussen kunt u meer informatie vragen of zich opgeven bij de SSG, tel. 030-2343880.

Bronnen in het Rijksarchief

Deze cursus is bedoeld voor mensen die bezig willen gaan met historisch onderzoek en daarbij gebruik willen maken van de archiefbronnen, aanwezig in het Rijksarchief te Utrecht. Het Rijksarchief beschikt over een uiteenlopende verzameling

van bronnen, die in de cursus historisch worden ingeleid en toegelicht. Van een aantal van de belangrijkste bronnen worden inhoud, toegangen en bruikbaarheid voor onderzoek bekeken.

De cursus bestaat uit 3 lessen en vindt driemaal plaats: in januari op maandagavond, in februari op maandagochtend en in maart weer op maandagavond. De eerste cursus start reeds op 8 januari.

De kosten bedragen f 55,— per deelnemer. Koffie en een korte syllabus zijn daarbij inbegrepen.

De geschiedenis van de tijd

Waarom werd tot voor kort de Russische oktoberrevolutie in november herdacht? Welke maand is bedoeld met de louwmaand? Waarom valt Pasen ieder jaar op een andere datum? Begon het jaar altijd op 1 januari?

Iedereen die met geschiedenis en historisch onderzoek bezig is wordt met dit soort vragen geconfronteerd. De chronologie of tijdrekenkunde geeft er een antwoord op. In deze cursus worden niet alleen de cultuurhistorische achtergronden van de tijdberekening belicht, maar ook praktisch inzicht verschaft in chronologische problemen waar de amateurhistoricus onvermijdelijk bij het doen van onderzoek op stuit. Er is ruim gelegenheid concrete problemen aan de docent voor te leggen.

De cursus vindt plaats op 4 maandagavonden in Utrecht en begint op 29 januari.

De kosten zijn f 75,— pp. inclusief koffie.

Presenteren in het openbaar

Misschien bent u wel eens gevraagd voor het houden van een lezing. Er

komen dan vragen op als: waar moet ik op letten, hoe lang ben ik aan het woord, hoeveel informatie kan ik kwijt, gebruik ik dia's of andere illustraties. En voor velen geldt ook de onzekerheid: durf ik het wel?

In de cursus wordt aandacht besteed aan al deze aspecten. U leert te letten op houding, intonatie, mimiek, gebaren en afstand, op de doelgroep, de begrijpelijkheid, de lengte, het gebruik van media, het opbouwen van de lezing en alle zaken die er bij komen kijken. Ook het daadwerkelijk gebruiken van overheadprojector, dia-apparaat en video komt aan de orde.

De cursus duurt vijf dinsdagavonden en begint op 16 januari.

Kosten f 100—

Schrijven van een historisch artikel

Voor mensen die in lokale en regionale historische tijdschriften publiceren of dat graag willen doen, vindt in de periode februari - april 1996 een schrijfcursus plaats. In de cursus wordt u intensief begeleid bij het schrijven van een historisch artikel.. U bewerkt eigen onderzoeksmateriaal tot een artikel voor een historisch tijdschrift en tijdens dit proces krijgt u aanwijzingen over structuur, stijl, spelling, zins- en alinea-opbouw, duidelijkheid en begrijpelijkheid.

De cursus neemt 5 maandagavonden in beslag en vindt bij voldoende belangstelling plaats in Utrecht.

Kosten f 140—

SSG, Mariaplaats 23,
3511 LK Utrecht.
tel. 030-2343880.

Afscheid

In 1856 werd de Mijdrechtse Hervormde kerk, na ongeveer 300 jaar, afgebroken om plaats te maken voor een nieuw kerkgebouw. Het gebouw, oorspronkelijk gebouwd als een katholieke kerk, werd op dezelfde plek weer opgebouwd. In 1885 moest de toren er wegens bouwvalligheid aan geloven. Kennelijk hadden de Mijdrechtenaren toen wel enig heimwee naar het oude vertrouwde, want de nieuwe toren moest gebouwd worden in dezelfde bouwstijl als zijn voorganger.

Dit uitte zich ook in gedichten en pamfletten welke bij de afbraak van de kerk en toren zijn gemaakt en waarvan er enige zijn afgedrukt in de boeken "Mijdrecht, meer dan brood alleen" en "Hervormd Mijdrecht". Hieronder volgt een gedicht uit 1889 van een onbekende dichter dat niet werd gepubliceerd en waarvan u, om actueel te blijven, het woord 'toren' ook mag vervangen door 'dokterswoning'.

MUDRECHTS TOREN NEEMT AFSCHIED VAN ZIJN BURGERS

*Komt Mijdrechts burgers, wilt mij horen
War ik u zeg, uw oude toren
Gaat van een binnen korte tijd
Na een verblijf van vele jaren
Na vele noden en gevaren
Is 't doodvonnis mij aangezeid
Maar het snoodste van de zaak is dezen
Dat ik dat in de courant moest lezen
Men roept de moordenaars overal
Wat droevig dicht met treurig wijsje
Men vraagt wie voor het kleinste prijsje
Mij straks den doodslag geven zal
Driehonderdachtentwintig jaren
Mocht ik hier bij elkander sparen
En nu mij d'oude voet het begeeft
Nu klinkt het ras uit alle hoeken
We zullen naar een beul gaan zoeken
't Is schande dat hij langer leeft.*

In 1927, dus bijna 70 jaar geleden, werd de aansluiting op de drinkwaterleiding in Mijdrecht verplicht gesteld. Vóór die tijd moest men zich behelpen met een Norton-pomp voor het gemeentehuis welke het water oppompte vanuit een diepte van 72 meter. Hoe dit in zijn werk ging staat uitvoerig beschreven in het boek "Mijdrecht meer dan veen alleen". Ook in de dienstwoning van burgemeester Padmos aan het Hofland moest daarom de aan- en afvoer van het water worden aangelegd. Totale kosten f 106,35. Het werk werd

*Burgemeesterswoning,
aan- en afvoer in
dienstwoning volgens opgave 99
afwerken gerepareerd
1 looft 2 olieven 1 50
reparaat pijp 70
grootste pijp verlengd.
5 kg looden beis 1 50
Soldeer in benz. 25*

*240
106,35*

*Deze rekening is voldaan tot een bedrag van
eendertig gulden, vijf en dertig cent.*

J. van Walraven

Bijlage der rekening no. 134

No. 521
DIENST 1927

AFDEELING I
HOOFDSTUK II
PARAGRAAF _____
VOLGNUMMER 30
VAN DE BEGROETING. _____

ZEGGE f 106,35

GEMEENTE **MIJDRECHT.** PROVINCIE **UTRECHT.**

BEVELSCHRIFT VAN BETALING.

De ontvanger der gemeente Mijdrecht zal betalen aan J. van Walraven, loodgieter Mijdrecht
wegens aanleg der binnenleiding ten behoeve der waterleiding in de Burgemeesterswoning de som van honderd zes gulden vijf en dertig cent

Dit bevelschrift wordt, mits behoorlijk voor voldaan getekend en van de vereischte bescheiden voorzien, in de rekening over het jaar 1927 geleden.

VOLDAAN, 10 Januari 1927 MIJDRECHT, 10 Januari 1927
J. van Walraven Burgemeester en wethouders,
Padmos, burgemeester.
K. Engel, wethouder.

1000, 5-27

uitgevoerd door J. van Walraven. Deze begon zijn bedrijf in een schuur op de plek waar nu het architectenbureau Bouwman is gevestigd, op Bozenhoven nr. 6. Het bedrijf groeide en men verhuisde naar de Dorpsstraat, waar nu fotohandel Ruiterman het bedrijf uitoefent. Hiervoor was er nog de groentewinkel van Catsburg. Vanuit de Dorpsstraat verhuisde het bedrijf van Van Walraven naar het industrieterrein.

BESTUUR van Historische Vereniging DE PROOSDIJLANDEN

opgericht 20 september 1984

Voorzitter: Monumentenzorg	P.C. Grundmann Wilnis	tel. 0297-281578
Secretaris Heemkunde en tentoonstellingen	P.A. van Golen Vinkeveen Postadres: Postbus 65 3648 ZH Wilnis	tel. 0297-261672
Penningmeester	Mevr. B. van Tol - Burgers Wilnis	tel. 0297 - 284213
Vice-voorzitter genealogie en paleografie	H.J. Röling Mijdrecht	tel. 0297-561474
2de secretaris externe activiteiten	Mevr. M. Th. Pietersen - Mourits Wilnis	tel. 0297-282462
2de penningmeester ledenadministratie	N.van Beek Wilnis	tel. 0297 - 284234
Bibliotheek en documentatie	A. Hagen Mijdrecht	tel. 0297 - 287550
De Proostkoerier	J.P.M. Toll Vinkeveen	tel. 0297 - 264422
Archeologie	J.C. van Kooten Mijdrecht	tel. 0297 - 285236

Lidmaatschap: f. 30,— per jaar

Bankrelatie: RABOBANK, Mijdrecht, rek.nr. 36.96.18.505

giro bank: nr. 283067

Adres: GEMEENTE-ARCHIEF, Croonstadtdlaan 1 1 1, Mijdrecht

Adres: PRINSENHUIS, Prinses Wilhelminalaan 31, Mijdrecht